

Sygn. akt V CSK 577/18

POSTANOWIENIE

Dnia 4 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa A. P. i J. Ł.

przeciwko M. Ł. i I. Ł.

o uznanie czynności prawnych ze bezskuteczne,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 4 czerwca 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 6 czerwca 2018 r., sygn. akt I ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanych M. Ł. i I. Ł. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 czerwca 2018 r., sygn. akt I ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego i konieczności wykładni skarżący upatrywali w potrzebie wyjaśnienia, czy na gruncie art. 527 k.c. można mówić o dokonaniu danej czynności z pokrzywdzeniem wierzycieli, na zasadzie analogii do art. 530 k.c., gdy co prawda w dacie dokonania czynności dłużnik nie stał się niewypłacalny, jak również nie pogłębił stanu swej niewypłacalności, ale taką możliwość przewidywał w przyszłości według dużego prawdopodobieństwa lub też mógł przewidzieć w wyniku dalszych przesunięć majątku przedstawiającego niższą wartość.

Na temat wykładni art. 530 k.c. Sąd Najwyższy wypowiadał się już w ostatnim czasie (zob. wyroki z dnia 6 marca 2009 r., II CSK 592/08, z dnia 29 maja 2015 r., V CSK 454/14, czy z dnia 26 października 2017 r., II CSK 11/17). Ponadto również w ugruntowanym orzecznictwie przyjmuje się, że to, czy czynność

prawna dłużnika krzywdzi wierzyciela, należy oceniać nie według chwili dokonania tej czynności, lecz według chwili jej zaskarżenia oraz wydawania rozstrzygnięcia ze skargi pauliańskiej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 r., V CKN 280/00, nie publ., z dnia 23 lipca 2003 r., II CKN 299/01, nie publ., z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, nie publ., z dnia 16 marca 2006 r., III CSK 8/06, OSNC 2006, nr 12, poz. 207, z dnia 6 października 2011 r., V CSK 493/10, nie publ., z dnia 5 lipca 2013 r., IV CSK 738/12, nie publ. z dnia 14 czerwca 2017 r., IV CSK 470/16, nie publ., z dnia 20 lipca 2017 r., IV CSK 598/16, nie publ.). Niezależnie od tego, sformułowane przez pozwanych zagadnienie nie przystaje do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, skoro z obowiązkiem zwrotu nakładów dłużnik powódki (jako jej mąż) powinien był się liczyć już po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej (2005 r.), tym bardziej, że sprawa o podział majątku wspólnego została zainicjowana w 2009 r., zaś zaskarżone skargą pauliańską czynności zostały dokonane odpowiednio 17 października 2013 r. oraz 1 kwietnia 2015 r. To samo odnosi się do obowiązku alimentacyjnego w stosunku do powoda J. Ł., który został orzeczony w wyroku rozwodowym w 2005 r.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej pozwani wywodzą, po pierwsze z tego, iż ich zdaniem powódka A. P. nie była wierzycielem dłużnika R. Ł. w dacie dokonywania zaskarżonych czynności; pod drugie, nie zachodzą domniemania przewidziane w art. 527 § 3 i 4 k.c., skoro nie istniała wierzytelność, której dochodzenie miałoby zostać udaremnione w wyniku tych czynności, a zatem powódka nie była legitymowana czynnie w niniejszym procesie; wreszcie stan faktyczny sprawy nie uzasadniał zaistnienia pomiędzy powodami współuczestnictwa formalnego i materialnego - pomimo, że w dacie dokonywania zaskarżonych czynności dłużnik posiadał majątek pozwalający na zaspokojenie powoda J. Ł., to jednak Sądy obu instancji przyjęły roszczenia powodów jako jedna wartość, która nie mogła zostać zaspokojona w 2016 r. Sądy obu instancji powinny były ustalić związek przyczynowy pomiędzy każdą z czynności a stanem niewypłacalności, bowiem czym innym będzie stan niewypłacalności przy wierzytelności w wysokości 10 838 zł, która to wierzytelność mogła zostać zaspokojona chociażby na skutek sprzedaży pojazdu marki M., a inne granice niewypłacalności należy przyjąć przy roszczeniu powódki w wysokości 184 561 zł. Poza tym pozwanemu I. Ł. nie przysługuje przymiot legitymacji biernej w zakresie żądania uznania za bezskuteczną w stosunku do powodów umowy dożywocia z 1 kwietnia 2015 r. zawartej pomiędzy R. Ł. a pozwanym M. Ł., której przedmiotem była nieruchomość położona w T. przy ul. S. [...]. Zdaniem pozwanych nie mogli oni zostać potraktowani jako zobowiązani solidarnie, a przez to należało wyłączyć sprawy do odrębnego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zaskarżonym wyrokiem oddalił apelację pozwanych od wyroku Sądu Okresowego we W. z dnia 21 listopada 2017 r., którym uznał za bezskuteczne: 1) w stosunku do powódki A. P. i powoda J. Ł. porozumienie z dnia 17 października 2013 r. w sprawie wystąpienia współnika – R. Ł. ze spółki cywilnej „K.” należącej do pozwanych i dłużnika powodów R. Ł., w zakresie § 2 pkt 3 co do wierzytelności powódki A. P. wynikającej z pkt V postanowienia Sądu Rejonowego we W. z dnia 17 grudnia 2014 r., sygn. akt I Ns [...] oraz co do wierzytelności alimentacyjnej powoda J. Ł. wynikającej z pkt III wyroku Sądu

Okręgowego we W. z dnia 17 października 2005 r., sygn. akt XIII RC [...]; 2) w stosunku do powódki A. P. porozumienie z dnia 17 października 2013 r. w sprawie wystąpienia wspólnika R. Ł. ze spółki cywilnej „Ł.” należącej do pozwanych i dłużnika R. Ł., w zakresie § 2 pkt 3 co do wierzytelności powódki A. P. wynikającej z pkt V postanowienia Sądu Rejonowego we W. z dnia 17 grudnia 2014 r., sygn. akt I Ns [...]; 3) w stosunku do powódki A. P. umowę dożywocia z dnia 1 kwietnia 2015 r., na mocy której pozwany M. Ł. nabył własność nieruchomości położonej w T. objętej księgą wieczystą nr [...], co do wierzytelności powódki A. P. wynikającej z pkt V postanowienia Sądu Rejonowego we W. z dnia 17 grudnia 2014 r., sygn. akt I Ns [...];

Z wiążących w postępowaniu kasacyjnym ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) wynika, że powódka i R. Ł. byli małżeństwem, które zostało rozwiązane przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego we W. z dnia 17 października 2005 r., a ponadto zostały zasądzone alimenty na rzecz wówczas małoletniego powoda J. Ł. po 1000 zł miesięcznie. Pozwany M. Ł. jest bratankiem R. Ł., zaś pozwany I. Ł. jego bratem. R. Ł. w pozwie z kwietnia 2013 r. o obniżenie alimentów wskazał, że jest współnikiem w czterech spółkach cywilnych.

W dniu 17 października 2013 r. zostało zawarte porozumienie, na podstawie którego R. Ł. wystąpił ze spółki cywilnej „K.” za kwotę 5 000 zł, która według stron porozumienia wyczerpywała wszelkie roszczenia R. Ł. w stosunku do pozwanych jako współników. Tego samego dnia zostało zawarte między nimi porozumienie co do wystąpienia ze spółki cywilnej „Ł.” R. Ł. za kwotę 1 000 zł. W dniu 1 kwietnia 2015 r. R. Ł. i pozwany M. Ł. zawarli notarialną umowę dożywocia, na podstawie której R. Ł. przeniósł na tego pozwanego prawo własności nieruchomości zabudowanej budynkiem w zabudowie bliźniaczej, położonej w T. przy ul. S. [...], w zamian za co pozwany M. Ł. zobowiązał się zapewnić R. Ł. dożywotnie utrzymanie.

W sprawie I Ns [...] o podział majątku wspólnego powódki i R. Ł., toczącej się od 2009 r., Sąd Rejonowy we W. postanowieniem z dnia 17 grudnia 2014 r. zasądził od R. Ł. na rzecz powódki kwotę 184 560,96 zł tytułem połowy nakładów dokonanych z majątku wspólnego na majątek osobisty R. Ł..

W lutym 2016 r. powódka wszczęła bezskuteczną egzekucję powyższej kwoty, co zostało potwierdzone postanowieniem z dnia 28 listopada 2016 r. o umorzeniu egzekucji. Na dzień 1 września 2015 r. stan zaległości alimentacyjnych w stosunku do powoda J. Ł. wyniósł 10 182,01 zł.

Przedstawiony stan faktyczny sprawy nie pozwala na uznanie, że skarga kasacyjna pozwanych jest oczywiście zasadna w powyższym rozumieniu. Przede wszystkim bowiem powodowie byli wierzycielami dłużnika R. Ł. w dacie dokonywanych przez niego czynności prawnych zawartych ze swoimi współnikami, tym bardziej jeśli uwzględni się nieekwiwalentność wzajemnego świadczenia dłużnika powodów wskutek wystąpienia ze spółek.

Zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego, powinien wykazać, że dane uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Sądy obu instancji określiły, które z poszczególnych czynności prawnych dokonanych przez dłużnika powoda z pozwanymi i w stosunku do którego z powodów uznały za bezskuteczne. W efekcie bezzasadne są zarzuty pozwanych w tej materii. Z uwagi na wysokość wierzytelności powoda J. Ł. za bezskuteczne wobec niego zostało uznane jedno z porozumień z dnia 17 października 2013 r. W świetle rozstrzygnięć zawartych w sentencji wyroku Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości, że w odniesieniu do czynności prawnej z dnia 1 kwietnia 2015 r. Sąd przyjął legitymację procesową bierną kontrahenta dłużnika powoda, czyli M. Ł., a nie także pozwanego I. Ł..

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.